
UVOD

COMARC/B, format strojno čitljivega zapisa za opis in izmenjavo bibliografskih podatkov v sistemu COBISS, je zasnovan na formatu za bibliografske podatke UNIMARC, ki predstavlja mednarodni standard in ga je do marca leta 2003 v okviru IFLE razvijal Universal Bibliographic Control and International MARC Programme (UBCIM) s sedežem pri Deutsche Bibliothek, Frankfurt am Main. Marca leta 2003 je bil program UBCIM zaključen, National Library of Portugal (NLP) pa je prevzela skrb za nadaljnji razvoj formata UNIMARC.

Format za bibliografske podatke COMARC/B vključuje poleg standardnih polj/podpolj formata UNIMARC še številne posebnosti strukture bibliografskih zapisov v sistemu COBISS.

Poleg formata COMARC/B se v okviru sistema COBISS uporabljata tudi format za podatke o stanju zaloge COMARC/H in format za normativne podatke COMARC/A, ki sta opisana vsak v svojem priročniku.

Pri implementaciji formata UNIMARC v okviru sistema COBISS se je najprej uporabljal *Priručnik za UNIMARC* (srbohrvaška priredba priročnika *UNIMARC Manual*, 1987), ki je bil preveden in prirejen leta 1989 v Narodni in univerzitetni knjižnici Zagreb in v istem letu preveden tudi v slovenščino (*Priročnik za UNIMARC*) v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani.

Z razvojem novih funkcij v sistemu COBISS je bilo treba format UNIMARC dopolnjevati z novimi polji in podpolji, kar je privedlo do razvoja formata COMARC/B. Najprej so bila izdana navodila Serijske publikacije kot sestavni del jugoslovanske bibliografsko-kataložne baze podatkov (Projektna dokumentacija), Maribor, 18. december 1990.

Leta 1991 je sledila priprava formata COMARC/B za monografske publikacije, doktorske disertacije in serijske publikacije ter kasneje še številne druge dopolnitve.

Leta 1994 je bila sprejeta odločitev o združitvi navodil za posamezne vrste gradiva v enoten format za bibliografske podatke COMARC/B. Naknadno je bilo pridobljeno tudi soglasje Programa IFLA UBCIM za uporabo delov prevoda druge izdaje *UNIMARC Manual. Bibliographic Format* (UBCIM Publications – New Series, Vol. 14, 1994) pri oblikovanju priročnika za format COMARC/B.

Izpopolnjevanje priročnika *COMARC/B Format za bibliografske podatke*, ki bo vključeval vsa potrebna navodila iz publikacije *UNIMARC Manual* in vse posebnosti v okviru sistema COBISS, bo potekalo postopoma.

Polja/podpolja iz segmenta "Doktorske disertacije" so v celoti prenesena v enotno strukturo publikacije *COMARC/B*, segment "Serijske publikacije" pa v enotno strukturo prenašamo postopno. Pri tem so posebnosti posameznega bibliografskega nivoja in vrste gradiva pojasnjene pri posameznem polju/podpolju, ob tem pa so vključena tudi ustrezna navodila iz publikacije *UNIMARC Manual*. Do zdaj so prenesena vsa polja iz blokov 0XX, 1XX, 2XX, 3XX in 4XX, iz preostalih blokov pa je prenesenih nekaj posameznih polj.

Pri nadaljnjih dopolnitvah bodo v priročnik COMARC/B vključena samo polja/podpolja, ki se uporabljajo v sistemih COBISS.

Polja, podpolja, kode in indikatorji, ki jih ni v UNIMARC-u in smo jih uvedli samo v format COMARC, označimo z enim znakom zvezdica "*", z dvema zvezdicama "**" pa ukinjena polja, podpolja, kode in indikatorje.

Format COMARC/B je prilagojen sistemu vzajemne katalogizacije COBISS, ki je opisana v priročniku *COBISS3/Katalogizacija*.

Pri vnosu gradiva v okviru sistema vzajemne katalogizacije so nam v pomoč maske vnosa, ki zajemajo izbor polj in podpolj, ki se najpogosteje uporabljajo pri vnosu določenega bibliografskega nivoja. Druga polja se lahko uporabljajo le, če so predvidena v vzorčnem direktoriju določene maske vnosa.

Obstajajo naslednje maske vnosa: M – monografske publikacije, K – kontinuirani viri, Z – zbirni zapisi, A – članki in drugi sestavni deli ter N – neknjižno gradivo.

Polja so označena z nizom treh števil, podpolja pa s črko ali številko. Najmanjša enota informacije, ki jo programski sistem prepozna, je podpolje (pri iskanju, izpisovanju) oz. element podpolja pri formatu za podatke o stanju zaloge COMARC/H.

Nekatera polja imajo določene vrednosti indikatorjev, ki običajno določajo način izpisovanja. Polja in podpolja so v nekaterih primerih ponovljiva.

Seznam vseh polj in podpolj, ki se trenutno uporabljajo, je naveden v *Dodatku A*.

Ločil med polji in podpolji praviloma ni treba vnašati, ker se izpisujejo programsko. Pregled ločil, ki jih predpisuje ISBD, je podan v *Dodatku B*.

V *Dodatku C* so opisani iskalni indeksi, ki jih lahko uporabljamo v sistemu vzajemne katalogizacije.

Pravila, ki veljajo pri vnosu in izpisu v različnih pisavah (latinica, cirilica, latinica in cirilica), so opisana v *Dodatku D*.

Tabela najbolj pogostih matematičnih in drugih posebnih znakov v naslovih ter vnos in razrešitev le-teh v polju 200 in drugih poljih je podana v *Dodatku E*.

Vse posebnosti, ki so povezane z vodenjem bibliografij v okviru sistema COBISS od marca 1996 dalje, so opisane v *Dodatku F.1–F.9*.

Dodatek G vsebuje šifrant vrstilcev UDK, ki so namenjeni enotnemu iskanju v sistemu (podpolje 675c).

Kode za vrste avtorstva z definicijami so podane v *Dodatku H*.

V *Dodatku I* so navodila za zbirno obdelavo gradiva. Opisan je način vnosa podatkov v posamezna polja zbirnih zapisov, dodani pa so tudi primeri posameznih polj ter celotnih zapisov.

Monografski viri v več delih so opisani v *Dodatku J*.

V priročniku sta pri posameznih poljih dve vrsti primerov. Primeri, ki niso posebej označeni, so vzeti iz priročnika *UNIMARC Manual. Bibliographic Format*. Narejeni so po različnih katalogizacijskih pravilih in v različnih jezikih ter se ne ujemajo nujno z našo prakso. Z znakom "*" so označeni dodani slovenski primeri in primeri iz drugih knjižnic, vključenih v omrežje COBISS.Net.

Pri razvoju formata COMARC/B so s svojimi predlogi in pripombami sodelovali oziroma sodelujejo strokovnjaki iz različnih ustanov, za kar se jim posebej zahvaljujemo. Vseh predlogov v tej fazi še ni bilo mogoče realizirati, zato se bodo posamezne rešitve izpopolnjevale tudi še v bodoče.

Prosimo vse, ki boste uporabljali ta priročnik, da nam sporočite svoje pripombe in predloge ter tako prispevate k izpopolnitvi doslej oblikovanih rešitev.